

Eddy Westerbeek over
de Opleiding Techniek
en Theater

OTT bestaat twintig jaar

De eerste en enige vierjarige hbo-opleiding in Nederland die opleidt voor het vak theatertechniek, bestaat twintig jaar. Artistiek leider Eddy Westerbeek kijkt terug en blikkt vooruit.

'Het is een levenskeuze, dat moeten ze beseffen,' zegt Eddy Westerbeek. Hij heeft het over de studenten aan de Opleiding Techniek en Theater (OTT), een van de mini-schooltjes binnen de Theaterschool, die zelf weer onderdeel is van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Zeven dagen per week zijn de studenten OTT met theater bezig. Veel lessen (20 tot 27 per week), veel huiswerk, veel voorstellingen zien. Meteen vanaf het eerste jaar werken ze aan eigen projecten en in het laatste blok werken ze samen aan een productie met de aankomende acteurs, dansers, regisseurs, scenografen en productieleders van de andere opleidingen binnen de Theaterschool. De vijftien eerstejaars worden al in de eerste weken 'ondergedompeld' door met z'n allen voorstellingen te bezoeken tijdens het Nederlands Theater Festival. 'Dit zijn studenten met een passie voor theater,' vat Westerbeek het samen. Hij is artistiek leider van de OTT sinds 2004 maar was daarvoor al aan de Theaterschool verbonden als geluidstechnicus. In die functie heeft hij de begintijd van de opleiding van nabij meegemaakt. Zijn eerste kennismaking met de studenten OTT was in 1995, toen hij de vierdejaars bij een project mocht begeleiden. In die tijd werden de studenten breed opgeleid voor functies in de theaterwereld zoals toneelmeester en eerste inspiciënt. Die brede basis is gebleven, maar tegenwoordig komen ze na vier jaar van school als specialist in disciplines als licht, geluid en technische productie. Over het beoogde niveau laat Westerbeek geen misverstand bestaan: 'Wij leiden de nieuwe generaties op die leiding gaan geven aan technici. Verwacht niet dat een pas afgestudeerde student met het diploma op zak meteen als eerste inspiciënt aan het werk gaat. Maar de bedoeling is wel dat hij of zij zich snel ontwikkelt en opklimt naar een leidinggevende functie.'

Brede basis

In de eerste twee schooljaren wordt de basis gelegd met vakken als theatertechniek en licht- en geluidstechniek, maar ook dramaturgie, kunst- en cultuurgeschiedenis en filosofie. Het eerste jaar is een kennismaking met alle aspecten van het beroep, in het tweede jaar verschuift het accent naar het bespreken en analyseren van voorstellingen, bijvoorbeeld met de docenten licht, geluid en dramaturgie. Wat gebeurt er in de voorstelling? Volgt het geluid ►

de tekst? Studenten 'bouwen' ook voorstellingen na. 'Probeer maar eens een voorstelling zo te maken dat de oorspronkelijke maker er weer mee op reis kan', zegt Westerbeek. Daarnaast worden vakspecialisten uitgenodigd om aan de eerste- en tweedejaars te vertellen over hun vak, zodat de studenten zich een goed beeld kunnen vormen van het werkveld.

Heftige specialisaties

Vanaf het derde jaar kiezen de studenten voor een specialisatie en dat is meteen ook de grootste verandering van de afgelopen jaren. Het brede beroep van toneelmeester zit niet meer in het pakket. Vier jaar geleden is deze ontwikkeling begonnen met de specialisaties licht- en geluidsontwerp, ondertussen zijn daar technische productie, video-ontwerp en datatechniek bij gekomen. Eddy Westerbeek: 'De technische ontwikkelingen gaan zo snel, dat je onmogelijk alle aspecten van alle vakgebieden uit de theaterwereld aan bod kunt laten komen in een vierjarige opleiding. Neem alleen al de introductie van de lichtcomputer. Dat is zo snel gegaan dat het bedienen van die lichtcomputer op zich al een specialisme is geworden. Zo is dat ook gegaan met vakgebieden als geluid, video of de overdracht van data. Het werkveld is in de afgelopen twee decennia heftig gespecialiseerd, daar willen wij onze studenten op voorbereiden. De opleiding maakt daarin dezelfde beweging als het werkveld, soms als trendvolger en soms als trendsetter.' Het docentenbestand betaamt uit vijftig tot zestig mensen, ongeveer evenveel als het aantal studenten op de opleiding. Zij worden gevraagd vanwege hun vakkennis en geven lessen en workshops vanuit hun specifieke discipline en praktijkervaring. Ook oud-studenten, die inmiddels zelf jarenlange werkervaring hebben, worden gevraagd als docent. 'Op die manier krijgt de opleiding vanzelf ook de nieuwste trends en ontwikkelingen vanuit de praktijk mee.'

Student als stalker

In het derde jaar loopt de student stage. Maar het beeld dat bij het woord 'stage' hoort klopt allang niet meer, want tegenwoordig is het gekozen specialisme het uitgangspunt. De student loopt mee in een theater of bij een gezelschap met de lichtontwerper, of met degene die de technische productie doet. Hij of zij onderzoekt hoe het werk in elkaar zit, hoe de professional werkt en ontwikkelt hierop een eigen visie. De stage is dus feitelijk een beroepsoriënterend onderzoek geworden. Westerbeek: 'De student is van stagiair tot een soort stalker geworden van de ontwerper of de inspicieënt. Hij volgt het hele traject van die man of vrouw. De stageverlenende bedrijven en theatergezelschappen moeten daar soms nog aan wennen.' Voor de student is het een voordeel om bij verschillende projecten tegelijk mee te lopen in plaats van bij één productie. En ze zitten nu meteen op hun niveau, terwijl ze voorheen bij stages regelmatig onder hun niveau aan het werk waren. In het vierde en laatste jaar van de opleiding is alles gericht op het zelf maken van een voorstelling met alle kennis en ervaring die de student heeft opgedaan. De student maakt twee of drie grote voorstellingen binnen de Theaterschool of op locatie en is daar met het artistieke

team verantwoordelijk voor licht, geluid vormgeving of technische productie.

Ijzerdraaien

Al met al vormt de mix van technische vakken, theatervakken en praktische experimenten nog steeds de essentie van de opleiding. Daarbinnen zijn wel verschuivingen opgetreden. Westerbeek: 'Door de snelle ontwikkeling van de techniek moeten we daar meer aandacht aan geven in het lesprogramma. Dat is ten koste gegaan van bijvoorbeeld een project als ijzerdraaien. Ook het vak gebouwbeheer is gesneuveld, om tijd vrij te maken voor de hoofdvakken.' Raakt het aloude vak theatertechniek niet ondergesneeuwd door die specialisaties? Westerbeek denkt van niet. 'Het ambacht van de theatertechnicus staat in de opleiding recht overeind. Daarnaast staan nu de moderne technische specialisaties.' Een verandering van de laatste jaren

is ook dat 'leidinggeven' een volwassen vak is geworden. Voorheen zat dit verweven in losse opdrachten, waarbij de student leiding moest geven aan medestudenten. Nu is dat gebundeld: er wordt les gegeven over leiderschap, met veel aandacht

'De kaalslag die eraan zit te komen zal ook van invloed zijn op de opleiding. Als je niks doet, begin je al met achterstand'

voor communicatie. Westerbeek: 'We starten al met lessen over effectieve communicatie in het eerste jaar.'

De belangrijkste verschuiving is misschien wel dat er meer aandacht uitgaat naar het artistieke denken in relatie tot de techniek. Ook bij de selectie van nieuwe studenten wordt daar op gelet. 'Techniek kun je leren, maar het groepje mensen met echte passie voor theater is klein,' zegt Westerbeek. Waarin zit die passie? 'Dat zit in meedenken vanuit het perspectief van de theatermaker, meedenken met het maken van kunst, het steeds blijven stellen van de waarom-vraag en uiteindelijk het zelf willen creëren. Hierin uit zich ook het hbo-niveau van de opleiding.'

Toekomst

De afgelopen vijf jaar heeft de OTT aan 68 studenten diploma's uitgereikt. Van hen zijn er nu 10 in vaste dienst en werken er 48 als zelfstandige in de theaterwereld, die zich uitstrekt van theaters op cruiseschepen tot een functie in Imagineering bij Disney. Van enkele oudstudenten is niet bekend wat ze doen, één leert voor piloot en vier zijn een master gaan volgen in Groningen, Helsinki, New York en Londen. Voor de toekomst ziet Westerbeek nog tal van uitdagingen en ambities. Kijkend naar de toekomstige arbeidsmarkt is de voorbereiding van studenten op het veranderende werkveld een belangrijke opdracht. 'De kaalslag die er in 2013 aan zit te komen zal ook op de opleiding van invloed zijn. Wij zullen onze studenten voorbereiden op de veranderingen en uitdagingen die dat met zich meebrengt,' zegt Westerbeek. Hij ziet daarin ook kansen. 'Als je niks doet, begin je al met achterstand. Op de arbeidsmarkt van de toekomst moet je zelf het initiatief durven nemen en jezelf weten te presenteren, dat willen we de studenten meegeven. Onze studenten moeten tijdens hun studie hun vaardigheden ontwikkelen op het gebied van ondernemerschap en internationalisering. En ook als ze van school komen, zullen ze zich blijvend verder moeten ontwikkelen. Daar leggen we veel nadruk op: zoek het nieuwe en blijf bij de tijd.' ◀